

14. ročník

ŠKOLA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

30. 9. – 2. 10. 2026

Školu českého jazyka a literatury pořádá Akademie věd ČR
spolu s Ústavem pro jazyk český AV ČR a Ústavem pro českou literaturu AV ČR již od roku 2012.

Vzdělávací kurz je určen aktivním učitelům českého jazyka a literatury 2. stupně ZŠ, SOŠ, SOU a gymnázií. Cílem Školy českého jazyka a literatury je představit účastnicím a účastníkům zajímavá témata a poslední trendy v českém jazyce a v české literatuře, inspirovat a předat nové poznatky a nápady využitelné v praxi při výuce.

Odbornými garanty Školy českého jazyka a literatury jsou PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D., MBA, z Ústavu pro jazyk český AV ČR a PhDr. Robert Kolár, Ph.D., z Ústavu pro českou literaturu AV ČR.

TÉMATA:

Vokabulář webový a další elektronické zdroje
k poznání historické češtiny

Daniel Adam z Veleslavína (1546–1599). Život — dílo — čeština

Čeština a jazyky kolem ní — naše dědictví i přítomnost

Středověk po(z)novu

Oprášit klasiku: literární kánon 19. století v současném čtení

Revize kánonu z genderové a environmentální perspektivy:
ženský realistický román mezi univerzalitou a specifičností

Revize kánonu z genderové a environmentální perspektivy:
Babička, Jan Cimbura a Karel Klostermann. Literatura našeho
vztahu k přírodě

PŘEDNÁŠEJÍCÍ:

Mgr. Markéta Pytlíková, Ph.D.

Mgr. Jan Dušek, Ph.D.

PhDr. Alena M. Čermá, Ph.D.

Mgr. Olga Navrátilová, Ph.D.

Mgr. Vendula Rejzlová, Ph.D.

Mgr. Matouš Jaluška, Ph.D.

Mgr. Veronika Faktorová, Ph.D.

Mgr. Anna Schubertová, Ph.D.

Markéta Štěpánová

STŘEDA 30. 9.

Akademie věd ČR, Národní 1009/3, Praha 1, sál č. 206 (2. patro)

- Od 8:15** Registrace
- 9:00–10:00** VOKABULÁŘ WEBOVÝ A DALŠÍ ELEKTRONICKÉ ZDROJE K POZNÁNÍ HISTORICKÉ ČEŠTINY
Mgr. Markéta Pytlíková, Ph.D., Mgr. Jan Dušek, Ph.D., Ústav pro jazyk český AV ČR
- 10:00–10:15** Přestávka
- 10:15–11:15** DANIEL ADAM Z VELESŁAVÍNA (1546–1599). ŽIVOT – DÍLO – ČEŠTINA
PhDr. Alena M. Černá, Ph.D., Ústav pro jazyk český AV ČR
- 11:15–11:30** Přestávka
- 11:30–12:30** ČEŠTINA A JAZYKY KOLEM NÍ – NAŠE DĚDICTVÍ I PŘÍTOMNOST
Mgr. Olga Navrátilová, Ph.D., Ústav pro jazyk český AV ČR
- 12:30–13:30** Přestávka
- 13:30–14:30** STŘEDOVĚK PO(Z)NOVU
Mgr. Vendula Rejzlová, Ph.D., Mgr. Matouš Jaluška, Ph.D.,
Ústav pro českou literaturu AV ČR

ČTVRTEK 1. 10.

Akademie věd ČR, Národní 1009/3, Praha 1, sál č. 206 (2. patro)

- 9:00–10:30** OPRÁŠIT KLASIKU: LITERÁRNÍ KÁNON 19. STOLETÍ V SOUČASNÉM ČTENÍ
Mgr. Veronika Faktorová, Ph.D., Mgr. Anna Schubertová, Ph.D.,
Ústav pro českou literaturu AV ČR
- 10:30–10:45** Přestávka
- 10:45–11:45** REVIZE KÁNONU Z GENDEROVÉ A ENVIRONMENTÁLNÍ PERSPEKTIVY: ŽENSKÝ REALISTICKÝ ROMÁN MEZI UNIVERZALITOU A SPECIFIČNOSTÍ
Mgr. Anna Schubertová, Ph.D.
- 11:45–12:00** Přestávka
- 12:00–13:00** REVIZE KÁNONU Z GENDEROVÉ A ENVIRONMENTÁLNÍ PERSPEKTIVY: BABIČKA, JAN CIMBURA A KAREL KLOSTERMANN. LITERATURA NAŠEHO VZTAHU K PŘÍRODĚ
Mgr. Veronika Faktorová, Ph.D.
- 13:00–14:00** Přestávka
- 14:00–15:30** ODPOLEDNÍ VYCHÁZKY
- I. PROMĚNĚNÁ PRAHA KAROLINY SVĚTLÉ Mgr. Anna Schubertová, Ph.D.
(sraz ve 13:45 před Krannerovou kašnou v Parku národního probuzení na Smetanově nábřeží)
- II. EXKURZE DO CENTRA ŽENSKÉ EMANCIPACE 19. STOLETÍ Mgr. Veronika Faktorová, Ph.D.,
Náprstkovo muzeum
(sraz ve 13:45 před Náprstkovým muzeem, Betlémské nám. 269/1)
- III. PÁTRACÍ HRA STOPUJEME ŽENY NAŠÍ HISTORIE Markéta Štěpánová, Gender Studies, o.p.s.
(sraz ve 13:45 v Knihovně Jiříny Šiklové, nutno zvonit, Masarykovo nábřeží 8)

PÁTEK 2. 10.

Didaktikon, Hybernská 998/4, Praha 1

- 8:45** sraz v Didaktikonu
- 9:00–12:00** DOPOLEDNE V DIDAKTIKONU S EduPo (vystoupí zástupci MFF UK, FF UK a PedFUK)
- 12:00–12:30** Předání certifikátů, zakončení 14. ročníku Školy českého jazyka a literatury

VOKABULÁŘ WEBOVÝ A DALŠÍ ELEKTRONICKÉ ZDROJE K POZNÁNÍ HISTORICKÉ ČEŠTINY

Mgr. Markéta Pytlíková, Ph.D., Mgr. Jan Dušek, Ph.D., Ústav pro jazyk český AV ČR

Oddělení vývoje jazyka provozuje již dvacet let webové stránky Vokabulář webový (<https://vokabular.ujc.cas.cz/>), nabízející odborné i široké veřejnosti řadu pramenů k poznání historické češtiny. V přednášce představíme tento web a jeho pestré zdroje, jakými jsou například slovníky staré češtiny, elektronické edice českých středověkých a raně novověkých literárních děl či korpusy historické češtiny, neopomineme ani databázi Diabible. Zamyslíme se také nad tím, jak lze tyto zdroje využít při výuce českého jazyka a literatury.

Mgr. Markéta Pytlíková, Ph.D., je vědeckou pracovnící oddělení vývoje jazyka. Jejím odborným zaměřením je především slovní zásoba českého středověku a její lexikografické zpracování a také staročeský překlad bible, jeho vývoj a jazyková specifika.

Mgr. Jan Dušek, Ph.D., je odborným pracovníkem oddělení vývoje jazyka, zkoumá zejména českou slovní zásobu raného novověku. Zároveň má bohatou praxi jako středoškolský pedagog; didaktice historického vývoje češtiny v kontextu středoškolského vzdělávání se věnoval i ve své disertační práci.

DANIEL ADAM Z VELESLAVÍNA (1546–1599). ŽIVOT — DÍLO — ČEŠTINA

PhDr. Alena M. Černá, Ph.D., Ústav pro jazyk český AV ČR

Daniel Adam z Veleslavína byl jedním z hlavních představitelů české předbělohorské kultury. Jako profesor historie na pražské univerzitě a posléze jeden z nejvýznamnějších nakladatelů 2. poloviny 16. století natolik ovlivnil české písemnictví i společnost, že se jeho jménem označuje vývojové období českého jazyka, které bylo v pozdější době považováno za jazykový vzor (tzv. veleslavínská čeština). Přednáška se pokusí přiblížit, čím si toto hodnocení Veleslavína zaslouží, a zmíní se o zlomových událostech Veleslavínova života, které ovlivnily jeho lidské i profesní směřování, o jeho práci pro obecné dobré českého národa a také o češtině, která udávala jazykový tón dobové tištěné produkce a jejíž pověst i úroveň ovlivnila český jazyk následujících staletí.

PhDr. Alena M. Černá, Ph.D., je vědecká pracovnice oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR v Praze. Její badatelský zájem se soustředí na staročeskou slovní zásobu (především na lékařskou terminologii), na ediční teorii a praxi a na osobu a dílo Daniela Adama z Veleslavína. Stála při zrodu prestižního internetového portálu o starší češtině – Vokabuláře webového (<http://vokabular.ujc.cas.cz>).

ČEŠTINA A JAZYKY KOLEM NÍ — NAŠE DĚDICTVÍ I PŘÍTOMNOST

Mgr. Olga Navrátilová, Ph.D., Ústav pro jazyk český AV ČR

Je dnešní intenzivní kontakt češtiny s angličtinou přirozenou součástí jazykového vývoje, nebo spíše výjimečným jevem? Čeština byla během svého vývoje vždy v kontaktu s jinými jazyky, ať už na počátku se staroslověninou a latinou, nebo později s němčinou a ruštinou. Vliv těchto jazyků češtinu větší či menší měrou formoval, pozměňoval. Jasně stopy jiných jazyků nám zůstávají ve slovní zásobě, formulacích, syntaxi, ty méně zjevné v hláskosloví či morfologii. Přednáška propojuje poznatky historické a současné lingvistiky s některými poznatky z neurolingvistiky, psycholingvistiky a kognitivní lingvistiky a nabídne mj. odpovědi na otázky, které lze přímo využít ve výuce:

- Jak a proč je důležité propojení učení se jazyku s pozitivními emocemi?
- Jak chápat hranice mezi mateřským a naučeným jazykem, jak s nimi zacházet a je v tomto směru čeština dnešních studentů plná anglicismů v pořádku?
- Jak můžeme dnes v současné češtině využít zkušenosti z jazykových kontaktů v minulosti?

Mgr. Olga Navrátilová, Ph.D., je výzkumnou pracovnící oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR s bohatými pedagogickými zkušenostmi jako vyučující na Filozofické fakultě MU v Brně. Jejími zájmy jsou obecně jazyk, historie jazyků, vývoj češtiny a propojení psychologie a neurověd s jazykem.

STŘEDOVĚK PO(Z)NOVU

**Mgr. Vendula Rejzlová, Ph.D., Mgr. Matouš Jaluška, Ph.D.,
Ústav pro českou literaturu AV ČR**

Součástí kánonu české literatury jsou i staré texty, jež nebývají příliš často čteny, v obecném povědomí však působí jako základ identity a poskytují argumenty do nejrůznějších sporů. V edici Česká knižnice v posledních letech vyšly dvě kroniky – ta Kosmova a ta Dalimilova – které jsou v tomto ohledu nadány značným potenciálem k rezonanci. Při přednášce a diskusi se zaměříme na současný stav vědecké diskuse o těchto kronikách, na charakter jejich nových vydání a na to, co se s tím vším dá dělat.

Mgr. Matouš Jaluška, Ph.D., je literární komparatistou a historikem. Působí v Ústavu pro českou literaturu AV ČR, jako externista vyučuje na Filozofické fakultě UK, jako výpomocný kazatel slouží v Českobratrské církvi evangelické. Věnuje se středověké literatuře střední a západní Evropy.

Mgr. Vendula Rejzlová, Ph.D., je bohemistkou a literární medievistkou, pracuje v Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Dlouhodobě se věnuje středověké duchovní epice, především staročeské a latinské hagiografii.

OPRÁŠIT KLASIKU:

LITERÁRNÍ KÁNON 19. STOLETÍ V SOUČASNÉM ČTENÍ

Mgr. Veronika Faktorová, Ph.D., Mgr. Anna Schubertová, Ph.D.,
Ústav pro českou literaturu AV ČR

Pro současnou literární vědu je kánon prostředkem, jímž si určitá komunita upevňuje a předává své hodnoty, identitu a paměť. V případě literárního kánonu 19. století, typicky tradovaného školní výukou, se jeho podoba opírá o kritéria vycházející z potřeb českého národního společenství. Kánon reprezentující český národ však neodpovídá jak dnešnímu pohledu na českou literaturu, tak tématům a problémům naší společnosti. Jak ale číst kánon 19. století jinak a jak mu vrátit aktuálnost, která zaručí, že kanonická díla neztratí životnost i čtenářskou přitažlivost? V naší přednášce nabídneme několik možných „jiných čtení“ vybraných kanonických autorů a jejich děl. Z uvědomění historické podmíněnosti kánonu pro nás přitom neplyne nutnost kánon odmítnout, ale podrobit reflexi ve vztahu k současnosti.

Mgr. Anna Schubertová, Ph.D., působí v Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Je součástí výzkumného týmu Lit-Soc-Lab, který zkoumá vztahy mezi sociologií a literaturou. Doktorské studium absolvovala na FF UK, kde se věnovala literárnímu realismu a jeho teoretické reflexi ve 20. století. Mezi její odborné zájmy patří román a jeho vztah k tragédii, literární reprezentace domácího násilí a ženské realistické psaní.

Mgr. Veronika Faktorová, Ph.D., je literární historičkou a vědeckou pracovnící Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Zaměřuje se na literaturu 19. století, o níž si myslí, že není nudnou položkou povinné školní výuky, ale napínavým polem výzkumu přinášejícím porozumění kořenům kulturních představ a pojmů naší moderní společnosti. Soustavně se věnuje se cestopisné literatuře či tvorbě kulturní paměti Šumavy nebo Krkonoš. V poslední době se zabývá výzkumem v oblasti genderových a environmentálních studií literatury a ekokritikou.

REVIZE KÁNONU Z GENDEROVÉ A ENVIRONMENTÁLNÍ PERSPEKTIVY: ŽENSKÝ REALISTICKÝ ROMÁN MEZI UNIVERZALITOU A SPECIFIČNOSTÍ

Mgr. Anna Schubertová, Ph.D.

Při slově literární realismus si většinově představíme Balzaca, Dickense nebo Tolstého, autory, kteří pojednávají o lidském životě v souvislosti společensko-historických změn spojených s modernizací. Jak můžeme k tomuto pojetí realismu vztáhnout ženskou linii románového psaní 19. století, která se namísto válek a politických intrik soustředí na milostné zápletky a domácí konflikty? V přednášce ukážu, že hierarchie „vážného“ mužského realismu a ženských románů, která je zde naznačena, je do velké míry výsledkem zpětných procesů kanonizace. Ty zatemnily, že po velkou část 19. století byl ženskému psaní přisuzován univerzální dosah a autorky jako Karolina Světlá, George Eliot nebo Elisabeth Gaskell byly uznávány jako celospolečenské autority. V přednášce představím model čtení zdánlivě nepolitických milostných zápletek ve vztahu k politickým tématům a debatu o místě ženského psaní v kánonu realistického románu propojím se stále živými diskusemi o hodnotě „specifické“ ženské zkušenosti.

REVIZE KÁNONU Z GENDEROVÉ A ENVIRONMENTÁLNÍ PERSPEKTIVY: BABIČKA, JAN CIMBURA A KAREL KLOSTERMANN. LITERATURA NAŠEHO VZTAHU K PŘÍRODĚ

Mgr. Veronika Faktorová, Ph.D.

Literatura 19. století a diskuse o tom, jak pečovat o naše přírodní prostředí? Takové spojení je jen zdánlivě nemožné. Moderní pojetí přírody totiž získalo svou výchozí podobu v průběhu daného století a byla to právě literatura, která se významně podílela na jeho utváření i obecném kulturním rozšíření. Jak doložím ve své přednášce, v kanonických dílech 19. století přitom nebyl vyjednáván jen samotný pojem, ale i podoba vztahu člověka k přírodě, jenž však zahrnoval zcela protichůdné přístupy. Na jedné straně byla potvrzována majetnická nadvláda člověka nad přírodou, na straně druhé se prosazoval princip starosti o mimo-lidský svět a dnes tolik skloňovaná environmentální citlivost. A není překvapivé, že se oba principy – stejně jako v současnosti – ocitaly ve vzájemném napětí.

PROMĚNĚNÁ PRAHA KAROLINY SVĚTLÉ

Mgr. Anna Schubertová, Ph.D.

V autobiografických Upomínkách (1874) se Karolina Světlá vrací do Prahy svého dětství jako časoprostoru, který nenávratně mizí, tuto proměnu přitom autorka vnímá jako bytostně ambivalentní. V 70. letech 19. století město bohatne a sjednocuje svůj vzhled, dlážděné ulice umožňují rychlejší a efektivnější pohyb, město ale zároveň cosi podstatného ztrácí. Ve vybraných ukázkách se zaměříme na to, jak Světlá vnímá proces modernizace geografického, sociálního i kulturního prostoru města, a navštívíme místa, jejichž proměnu popisuje. Budeme společně uvažovat nad tím, v čem jsou Světlé úvahy o modernizaci aktuální, a v čem se naše chápání modernity v kontextu městského prostoru posunulo.

EXKURZE DO CENTRA ŽENSKÉ EMANCIPACE 19. STOLETÍ

Mgr. Veronika Faktorová, Ph.D.

Návštěva v Náprstkově muzeu nabídne komentovanou prohlídku historického interiéru knihovny, která sloužila jako společenské centrum, a především byla místem setkávání významného ženského spolku 19. století Amerického klubu dam. Společně zde nahlédneme do archivních dokumentů, které souvisely s provozem spolku, a podíváme na i na knihy, které si ženy z knihovny půjčovaly nebo je i samy psaly. Fakultativně lze pak navštívit aktuální výstavu Vojta Náprstek Reloaded připomínající 200. výročí zakladatele Amerického klubu dam a také sběratele, filantropa, propagátora technického pokroku i přirozeného „networkera“, který dokázal propojovat lidi, myšlenky i kontinenty.

PÁTRACÍ HRA STOPUJEME ŽENY NAŠÍ HISTORIE

Markéta Štěpánová, Gender Studies, o.p.s.

Na malém kousku Prahy budete mít příležitost zjistit, kdo byla Františka Plamínková, co měla ráda Eliška Krásnohorská, komu vděčíme za to, že ženy mohou studovat, ale třeba i žít své vlastní životy bez závislosti na mužích. Pokud vypátráte na procházce po těchto významných místech správné odpovědi, na konci cesty vás čeká malé překvapení.

Markéta Štěpánová pracuje v Gender Studies, o.p.s., na různých pozicích od roku 2005, s feminismem se ale potkala již dávno předtím v aktivistických kruzích. Vystudovala Vyšší odbornou školu informačních služeb, obor knihovnictví. Koordinovala projekty zaměřené na vícenásobnou diskriminaci, rodinnou politiku či sladování osobního a pracovního života. Řadu let byla šéfredaktorkou zpravodaje Rovné příležitosti v souvislostech, vedla workshopy v mateřských centrech orientované na antidiskriminaci a návraty žen na pracovní trh po mateřské a rodičovské dovolené, v neposlední řadě byla knihovnicí v knihovně Gender Studies. V posledních letech se věnuje převážně genderovým aspektům ve vzdělávání, genderově nestereotypnímu kariérovému poradenství a ženské historii a jejímu zpřístupňování široké veřejnosti včetně dětí.

DOPoledNE V DIDAKTIKONU S EduPo

(vystoupí zástupci MFF UK, FF UK a PedFUK)

EduPo – Generování české poezie v edukačním a multimediálním prostředí. Hlavním cílem projektu podpořeného TAČR bylo vytvořit interdisciplinární vzdělávací nástroj, který bude zprostředkovávat moderní interaktivní seznámení s českou poezií a automatickým generováním textu a poskytne nové možnosti digitálního vzdělávání v současném mediálním prostředí. Projekt je založen na spolupráci literárních vědců, počítačových lingvistů a umělců.

ODBOBNÍ GARANTI

PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D., MBA, Ústav pro jazyk český AV ČR

Působí v Ústavu pro jazyk český AV ČR jako zástupkyně ředitele a v oddělení jazykové kultury. Je autorkou knihy *McDonald's – tak trochu jiná kultura?* (2006), spoluautorkou Internetové jazykové příručky (prirucka.ujc.cas.cz), editorkou a vedoucí autorkou několika kolektivních monografií, např. *Jsme v češtině doma?* (2012), *Akademická příručka českého jazyka* (2014, 2019, 2024), *Čeština nově od A do Ž* (2016), zpracovatelkou normy ČSN 01 6910 (ÚNMZ, 2014), autorkou řady odborných studií, popularizačních textů a mediálních projektů. Vyučovala na Fakultě sociálních věd UK a Filozofické fakultě UK v Praze, v letech 2009–2017 byla šéfredaktorkou časopisu *Naše řeč*.

PhDr. Robert Kolár, Ph.D., Ústav pro českou literaturu AV ČR

V Ústavu pro českou literaturu AV ČR se věnuje teorii verše. Působil jako gymnaziální učitel českého jazyka a literatury. Je autorem či se spolupodílel na tvorbě knih *Hudbu vašich rytmů jsem cítil...* *Průvodce veršovými prostředky mezitextového navazování v díle V. Dyky, F. Gellnera, F. Šrámka a K. Tomana* (2023), *Teorie literatury: učebnice pro střední školy* (2014), *Úvod do teorie verše* (2013), *Interpretace textů (nejen) ke státní maturitě* (2010). Řídí *Seminář České knihovny a Dílnu České knihovny*, edice přinášející interpretace literárních děl pro vyučující na SŠ. Je členem redakční rady časopisu *Český jazyk a literatura*.

Kurzy pro učitelky a učitele

<https://www.otevrenaveda.cz/cs/kurzy-pro-pedagogy/>